Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Цана асобнага нумару **15 гр.**

РОДНЫ КРАЙ

Орган Т-ва Беларускае Асьветы — выходзіць 4 разы ў месяц.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Езуіцкая вул. 6, кв. 4.

Прыймо інтэрэсантаў: у Сэкрэтар'яце ТБА—у будні ад 9—12 г. у Рэдакцыі „ ад 12—14 г.

Цана падпіскі з дастаўкай поштай: За год 5 зл. 50 гр.; за паўгоду—3 зл. за 3 месяцы — 1 зл. 60 гр.; за 1 месяц — 60 грош.

№ 1 (54) | **Вільня, 5-га студзеня 1934 г.** | **Год 3-гі.**

З НОВЫМ ГОДАМ!

З недалёкай мінуушчыны.

Адыйшоў у мінуўшчыну яшчэ адзін—1934-ты год.

На рубяжы новага 1935 году варта, а мо' й неабходна, зрабіць хоць пабежны агляд недаўняга мінулага.

Як ведама, мінулы 1934 г. быў багаты рознымі здарэньнямі ды падзеямі амаль што для ўсіх народаў, а ў тым ліку і для нас - беларусаў.

Для Польшчы 1934 год быў годам вельмі інтэнсыўнае замежнае палітыкі, асабліва-ж, у адносінах да сваіх усходніх і заходніх суседзяў — Саветаў ды Нямеччыны.

У лютым мінулага году міністар Бэк паехаў з афіцыяльнай візытай у Маскву і там была вынесена пастанова аб прадоўжаньні так званага польска-савецкага *пакту аб неагрэсіі на 10 гадоў*. Канчальна падпісаны быў гэны пакт 5 траўня 1934 г. Далейшымі адзнакамі польска-савецкага паразуменьня й збліжэньня былі: узаемныя адведзіны польскіх і савецкіх вылётыліяў марскіх і паветраных, а такжа ўзаемныя адведзіны вучоных і артыстаў. У выніку ўсяго гэтага наступіла кардынальная зьмена тону прэсы савецкай у адносінах да Польшчы і наадварот.

Пад канец году, што праўда, польска-савецкі альянс крыху папсаваўся ў сувязі з праэктам так званага францускасавецкага паразуменьня, але аднак ніякай фармальнай, прынамся, зьмены пакуль што ў адносінах Польшчы да Саветаў не заўважана. Гэтую музыку будучыні не пачуем відаць яшчэ й ў 1935 годзе, тым больш, што спробы францускa-савецкага паразуменьня маюць на сваім шляху яшчэ шмат перашкодаў.

Другім важным фактам у Польскай замежнай палітыцы было падпісаньне 26. I. 1934 дэклярацыі аб *Польска-Нямецкім пакце аб неагрэсіі*. Гэты акт даў пачатак да цэлага раду іншых умоваў, а асабліва ўмовы аб спыненьні трываючай ад 8 гадоў так званай „Мытнай вайны“.

Усё гэта зразумела пацягнула за сабою ў першую чаргу зьмену тону прэсы нямецкай ў адносінах да Польшчы, і польскай—ў адносінах да Нямеччыны.

З *Францыяй* у Польшчы за 1934 г. адносіны значна пагоршыліся, хоць фармальна ўсё пакуль што зводзіцца да даволі вострай, часта прэсавай, палемікі з аднаго і другога боку.

З іншымі дзяржавамі адносіны засталіся без значнейшых зьменаў за выключэньнем *Літвы*, з каторою, можна сказаць, пачаліся пакуль-што неофіцыяльныя гутаркі за пасрэдніцтвам пэўных уплывовых палітычных адзінак так з аднаго, як і з другога боку.

Унутраная палітыка Польшчы ў мінулым годзе амаль ні ў чым не зьмянілася. Справа нацыянальных меншасьцяй і ў гэтым годзе не дачакалася чаргі, што асабліва некарыстна адбілася на стабілізацыі суадносін. Пэўныя зьмены наступілі ў галіне гаспадарчай палітыкі, што, трэба прызнаць, дало невялічкую палёгку ды спрычынілася крыху да аслабленьня пануючага крызысу.

Увесь мінулы год прайшоў пад знакам жорсткай барацьбы паміж польскімі палітычнымі партыямі. Забойства міністра ўнутраных справ Перацкага выклікала з боку Ураду жорсткую расправу, асабліва з эндэкамі, ды прывяло да ўтварэньня так званага ізаляцыйнага лагеру ў Картускай Бярозе.

Усё разам узятае, а таксама клопат з праэктам новай канстытуцыі, прывяло здаецца на'т да ўнутранага развалу й так званага санацыйнага лагеру, аднак канчальны бой наступіць, трэба спадзявацца, ў першай палове 1935 году. Пераможцам з гэтага бою зразумела выйдзе санацыйная група, сконцэнтраваная каля Маршалка Пілсудскага, але ў якім злучэньні й у якой комбінацыі сёньня сказаць трудна. Трэба спадзявацца, што рэакцыйны элемэнт, штучна прычэплены да гэнае групы, у 1935 годзе адпадзе.

У Беларускім жыцьці за мінулы 1934 год таксама шмат што зьмянілася. На ўсходзе ў так званай БСРР завастрылася барацьба вяліка-дзяржаўнага расейскага шовінізму з беларускім адраджэньнем. Пад прыкрыўкаю барацьбы з так званай нацдэмаўшчынай, бальшавікі пачалі сыстэматычнае душэньне ўсяго беларускага. Найлепшыя культурныя беларускія сілы высланы з Беларусі ці то на Салоўкі, ці то ў далёкія Сібірскія тайгі. Гаспадарчае палажэньне ўсходняе Беларусі за 1934 год значна пагоршылася. Так званыя калгасы давялі сельскую гаспадарку амаль што да канчальнай руіны—сяляне ў шмат якіх раёнах ужо перад новым годам сядзяць бяз хлеба. Шмат насельніцтва галадае ў поўным значэньні гэтага слова.

Высілкі камуністаў да павялічэньня даходнасьці калгасных гаспадарак не далі пажаданых рэзультатаў.

Што праўда, такое зьявішча наглядаецца ня толькі на Беларусі, але ў ваўсім Савецкім Саюзе. Даволі сказаць, што Савецкая Украіна і Крым стаяць у вабліччы голаду.

Ці адмена картачнай сыстэмы на хлеб ды іншыя прадукты першай патрэбы, якую ў канцы мінулага году правеў Савецкі Урад, дасьць палёгку ў гэтым важным пытаньні, сказаць трудна — бо-ж апошнія падзеі ў СССР (забойства Кірава) паказваюць, што ў камуністычнай машыне ўсё болей ды болей нешта псуецца.

У Заходняй Беларусі таксама за мінулы год адбылося даволі шмат зьменаў. Калі ходзіць аб палітычна-грамадзкае жыцьцё, то тут перадусім трэба адзначыць важны факт разлому, які адбыўся ў сакавіку-красавіку 1934 г. ў групе беларускіх пазытывістаў-радыкалаў на чале з грам. Р. Астроўскім. Разлом гэты, як выясьнілась, быў выкліканы Беларускай каталіцкай Хадэцыяй, каторая спрытна праз В. Грышкевіча дзеяла на хворую амбіцыю А. Луцкевіча і ўрэшце давяла да формальнага разрыву. Такую прост разьядаючую палітыку Беларуская Хадэцыя вядзе, што праўда, ўжо аддаўна, але ў мінулым годзе яна прынясла для Беларусаў найбольшую шкоду. У выніку ўспомненага разлому зьліквідаваўся й адзіны ў Вільні спажывецкі коопэратыў „Спулдзельца“, кіраўніцтва каторым, пасьля адмовы гр. Р. Астроўскага, ўзяў В. Грышкевіч супольна з Ханяўкай і Краўчонкам. Гэтыя маладыя беларускія „сілы“, якіх так горача падтрымлівалі Луцкевіч і Трэпка, ў працягу 10 месяцаў зьліквідавалі тое, што старэйшае беларускае грамадзянства, ў ня менш цяжкіх варунках, трымала ў працягу 15 гадоў.

Трэба аднак тут зазначыць, што ўсе гэныя хітрамудрыя, як ім здаецца, комбінацыі нашай бел-хадэцыі нічога добрага не далі і ёй самой, бо як яна не стараецца пераахварбавацца, нічога з гэтага ня выходзіць. Наадворот, унутры самой хадэцыі за апошні год стала нешта псавацца: адыйшоў перадусім ад яе пасол Ярэміч, якому відаць урэшце збрыдла скакаць пад дудку кс. Станкевіча, разваліласся ды выступіла з БХД так званая праваслаўная сэкцыя на чале з гр. Сарокай а такжа пакінула рады хадэцыі частка студэнцкай моладзі.

З культурнага фронту трэба адзначыць наступныя ад'емныя факты:

1) Ліквідацыя Навагрздзкай Беларускай гімназіі, 2) адсутнасьць якога-небудзь поступу ў разьвіцьці беларускага пачатковага школьніцтва, 3) слабая актыўнасьць у галіне пазашкольнае асьветы і 4) вельмі нязначная актыўнасьць ў арганізацыі грамадзкага і культурна-мастацкага жыцьця на беларускай вёсцы.

Аднак паза гэтымі ад'емнымі бакамі нашага беларускага жыцьця трэба адзначыць і некаторыя пазытыўна - дадатнія дасягненьні:

1) Нязвычайнае падняцьце роўня часткі беларускай прэсы, асабліва-ж „Роднага Краю“, які ачысьціў ўрэшце свае шпальты ад непатрэбнае брудна лаянкі ды даў чытачу паважнае аб'ектыўнае й сурьёзнае асьвятленьне розных фактаў і зьявішчаў.

2) Выпуск ў сьвет прыгожага літэратурнага зборніку Роднага Краю.

3) Арганізацыя Таварыствам Беларускай Асьветы новых бібліятэк-чытальняў, правядзеньне падгатаваўчае працы да адчыненьня бібліятэк яшчэ ў новых пунктах.

4) Пачатак друкаваньня беларускіх падручнікаў для сярэдняй школы.

5) Утварэньне пры Віл. Шк. Куратарыі камісіі для апра-

цоўкі беларускіх падручнікаў для пачаткавых школаў.

6) Злучэньне праваслаўных беларусаў усіх палітычных кірункаў і грамадзкіх групаў у вадзін усебеларускі праваслаўны цэнтр. Урэшце заснаваньне ініцыятыўнай групы па арганізацыі „Саюзу Беларускіх Аўтаномістаў“.

Падставы для такой арганізацыі, як ведама, крыюцца ў ідэі фэдэрацыі, якая зьяўляецца неабходнай ня толькі для братніх славянскіх народаў – беларускага, польскага й украінскага, але й для ўсіх народаў сьвету. Гэтую ідэю ў аснову свайго сужыцьця палажылі, як ведама: Швайцарыя, Амэрыка, Савецкі Саюз і інш. Аб гэтай ідэі ўсё больш гавораць ў сучасны мамэнт усе народы Эўропы.

Справа Саарскага басэйну.

У сучасную хвіліну ўвесь сьвет сочыць за так званай справай саарскага басэйну, за здабыцьцё каторага Францыя і Нямеччына вядуць барацьбу. Справа Саарскага басэйну сталася сяньня вельмі актуальнай, шмат аб ёй гаворыцца на старонках прэсы. На гэтым месцы прыводзім жменьку фактаў, паясьняючых сутнасьць Саарскае справы.

Округ, ці інакш басэйн Саары — гэта невялічкі прастор паўднёвае часткі Надрэньня і заходняга баварскага Палятынату, які ляжыць на пагранічču Францыі і Нямеччыны. Жыве тут нешта каля 790 тысяч жыхароў, з каторых (згодна з перапісам з 1910 г.) 786.343 зьляўляюцца немцамі і толькі 342 асобы назваліся французамі. Магчыма, лічбы гэныя сяньня зьмяніліся, аднак трэба сказаць, што саарскі округ—гэта чыста нямецкі край, на што згаджаюцца і самі французы. Пад гаспадарчым поглядам—гэта адна з найбольш прамысловых часьцін Эўропы. Эксплёатацыя вугля, жалеза, сталі, коксу і іншых натуральных багацьцяў дае тут сталую працу, больш як для 200 тысяч работнікаў. Да апошняе сусьветнае вайны Саарскі округ належыў да Нямеччыны. Пасьля вайны, на падставе вэрсальскага дагавору, гэты край быў часова аддадзены пад кіраўніцтва Лігі Нацыяў. У пятнаццаць гадоў пасьля ратыфікацыі вэрсальскага трактату, насельніцтва Саары, шляхам плебісцыту, само мае вырашыць сваю дзяржаўную прыналежнасьць: ці да Францыі, ці да Нямеччыны. Тэрмін гэтага плебісцыту ўжо вызначаны і адбудзецца 13 студзеня 1935 г.

Францыя, жадаючы правесьці плебісцыт з карыснымі для сябе вынікамі, імкнулася ўсялякімі спосабамі ўвесьці ў Саару частку свайго войска. Такі шаг Францыі вызваў-бы з боку Нямеччыны вострую рэакцыю, якая магла-б выклікаць новую вайну. Каб не дапусьціць да гэтага ўтварылася ў Л.-Нацыяў міжнародная камісія па саарскаму пытаньню, у якую ўвайшлі прадстаўнікі Англіі, Амэрыкі і Швэцыі. Гэткі „камітэт 3-х“ пастанавіў увесьці ў Саару міжнароднае войска (англійскае, італьянскае і галяндзкае), якое сачыла-бы за правільнасьцю правядзеньня плебісцыту. Войска гэта ўжо прыбыло ў Саару.

З гэтага відаць, што Францыя была змушана зьмяніць сваё ранейшае становішча і пайсьці на ўступкі Нямеччыне.

Апошнія падзеі ў Саветах.

I.

Як і можна было спадзявацца, замена дасюлешняй выдачы хлеба ў Саветах па „картачкам“ на вольную прадажу хлеба ў коопэратывах і урадавых крамах выклікала новае узварушэньне сярод насельніцтва гарадоў і часткай вёсак.

Газэты падаюць, што ў першыя-ж дні вольнае прадажы хлеба для ўсіх не хапіла, перад крамамі стаялі тысячныя калейкі, жадаючых купіць хлеб, а яго ня было, бо-ж пачаўшыяся сільныя маразы перашкаджаюць падвозцы хлеба з адных раёнаў у другія. Дзесяткі паяздоў прастаіваюць у дарозе па некалькі дзён, бо паравозы псуюцца на кожным шагу. Шмат хлеба, які ў мяшкох ляжаў на станцыях бяз прыкрыцьця, засыпала сьнегам. У сувязы з гэтым шмат чыгуначных служачых арыштавана за „сабатаж“, але ад гэтага хлеба ў шмат якіх месцах ня прыбыло. У Маскве і Ленінградзе выбухлі „хлебныя“ непарадкі, якія зьліквідавала міліцыя, але насельніцтва ўсім гэтым абурана і варожа адносіцца да прадстаўнікоў улады і да сябраў камуністных арганізацыяў.

У Менску і другіх гарадох сав. Беларусі узьніклі таксама „хлебныя“ непарадкі, прычым арыштавана за „сабатаж“ некалькі выдатных сябраў „горкому“ (гарадзк. камітэту), ня гледзячы на тое, што гэта заслужаныя сябры камуністычнае партыі.

Сяляне, а таксама і калгозы, хлеба не здаюць, ня гледзячы на тэрор уладаў. Вось так выглядае „вольная прадажа хлеба“ у Саветах у першыя дні, а далей будзе пэўне-ж ня лепш.

II.

У Маскве гэтымі днямі адбыўся суд над б. сябрамі камуністычнае партыі, Нікалаевым і 13 ято таварышамі. Судзіў іх ваенны трыбунал пры зачыненых дзьвярох, які ўсіх засудзіў на смерць. Усе засуджаныя расстрэлены, а маемасьць іх сконфіскавана. Нікалаеў, як ведама, забіў у Ленінградзе аднаго з кіраўнікоў сучаснага савецкага рэжыму, Кірава, сэкрэтара Ленінградзкага Камітэту камуністычнае партыі і асабістага прыяцеля Сталіна. У сувязі з забойствам Кірава, як падаюць газэты, апрача Нікалаева і яго таварышоў расстрэлена каля 100 чалавек, звыш 1000 чалавек арыштавана, шмат савецкіх урадоўцаў скінена з пасадаў, у іх ліку і Ягода, б. начальніка Г.П.У. Савецкія ўлады закідаюць расстрэленым і часцы арыштаваны прыналежнасьць да тайнай левай арганізацыі, якая, быццам, мела цесную лучнасьць з Каменевым, Зіноўевым і Троцкім і імкнулася да перавароту. Загаворшчыкі, быццам, мелі намер арыштаваць і адсунуць ад улады Сталіна, Кагановіча, Молатава і інш., а уладу хацелі аддаць Троцкаму, Каменеву, Зіноўеву і іх староньнікам. Якія сапраўды былі мэты апазыцыянераў, аб гэтым пакуль што няведама ды й ня хутка, пэўне, будзе ведама. Адно можна сьцьвердзіць, што ў Саветах расьце і пашыраецца нездавальненьне сучасным парадкам, бо-ж апазыцыянеры мелі сваіх староньнікаў ня толькі ў Ленінградзе і Маскве, але і ў правінцыяльных местах, ня толькі сярод працоўнай інтэлігэнцыі, але і сярод работнікаў фабрык і заводаў, аб чым сьведчыць і тое, што партыйныя ўлады хочуць выкінуць з камуністычнае партыі каля паўмільёну сяброў партыі. Усё гэта стварае трывожны настрой, як у нізох партыі, так і правячых кругох, тым больш, што міжнародная сытуацыя Саветаў, ня гледзячы на рухлівасьць і спрыт савецкіх дыплёматаў, не зьяўляецца бліскучай. І калі раней можна было пачуць цьверджаньне, што час працуе на карысьць Саветаў, то ў сучасны мамэнт, здаецца, можна сказаць, што час працуе проціў цяперашніх савецкіх кіраўнікоў, проціў іх прыяцеляў і прыхільнікаў.

П.

З краю.

— Акружны суд у Лодзі разглядаў справу Зендэра Зэльвера, Алёны Краўзэ і Эсфіры Зайдэнвурм, якія абвінавачаны ў камуністычнай дзейнасьці ў Лодзі. Суд прысудзіў Зэльвера на 6 гадоў, Краўзэ на 2 і Зайдэнвурма на 1 год турмы.

— Паводле дадзеных спэцыяльнай статыстыкі, ў Польшчы ёсьць 5767 вайсковых могілкаў

— Уласьнікі веласапедаў зласылі просьбу аб паменьшаньні падатку, які дагэтуль выносіць 7 зл. у год. Ёсьць надзея, што падатак будзе зьменшаны.

— Констытуцыйная камісія сэнату пачне сваю працу 7 студзеня г. г.

— Паводле статыстычных дадзеных у працягу 1934 году выехала з Польшчы ў Палестыну 13.280 жыдоў.

Расейска-Украінская спрэчка і мы.

Аддаўна ўжо трываючая, на Валыні і ў Галіцыі барацьба між расейцамі і украінцамі разгарэлася апошнім часам з новай сілай. Сьведчыць аб гэтым хаця-б тое, што ў віленскай расейскай газэце „Русское Слово“ што дня можам спаткаць стацьці, прысьвечаныя гэтай справе.

Перад вайной украінскае насяленьне Галіцыі знаходзілася пад панаваньнем Аўстрыі, якая, маючы пад сабой шмат розных народаў, не магла мець посьпеху ў іх германізацыі, бо самі немцы ў Аўстрыі прадстаўлялі сабой упрывілеяваную меншасьць. Дзякуючы гэтаму, нацыянальная сьведамасьць Галіцкіх украінцаў хутка разьвіваецца і дасьпявае.

Але, адначасна з ростам украінскай нацыянальнай сьведамасьці, ў некаторых куткох Галіцыі, як род рэакцыі супроць германізатарскіх спроб, пачынаюцца пашырацца ўплывы расейскія. Творыць іх, калі не агітацыя, то прынамся аўторытэт магутнай ў той час расейскай дзяржавы, ад якой можна было спадзявацца помачы ў выпадку прымусовага анямечваньня. І вось тады ўжо можна бачыць пачаткі украінска-расейскай барацьбы, працяг якой бачым мы цяпер.

Расейскія ўплывы на Украіне, наагул ня вельмі моцныя, загінулі-б напэўна разам з упадкам расейскага царызму, калі-б іх падтрыманьнем не занялася расейская эміграцыя, якая на нацыянальнай нясьведамасьці некаторых украінцаў імкнецца пабудаваць нейкі сурогат расейскай нацыянальнай меньшасьці. На перашкодзе да гэтага стаіць нацыянальна - усьведамляючая праца украінцаў, і вось з ёй пачынаюць расейцы нязвычайна вострую барацьбу. Мэтоды гэтай барацьбы даўно ўжо перайшлі граніцы ня толькі звычайнай людзкай этыкі, але нават і вельмі элястычнай этыкі палітычнай. На біцьцё украінцамі шыб у вокнах расейскіх арганізацый, расейцы ў сваёй львоўскай газэтце „Русскій Голос“, з пенай на вуснах адказваюць ня меньш хуліганскімі выпадамі.

Віленскае „Русское Слово“ да апошняга часу трымалася у гэтай справе даволі прызваіта. Змагаючыся за расейскія уплывы і ідэю расейскай меншасьці, яно не пазваляла сабе ніякіх някультурных выпадаў, але цяпер вір барацьбы ахапіў і некаторыя яе стацьці, прысьвечаныя украінска-расейскай справе, — нат‘ чытаць прыкра. Так у № 292 (ад 13 сьнежня) „разаблачаецца“ дырэктар украінскай гімназіі ў Крэменцы М. Кобрын; робяцца яму закіды ў „палякаедзтве“ і русыфікатарстве перад вайной. Слушныя закіды, ці ня слушныя, але стацьця прыкра пахне даносам. У наступным (293) нумары тэй-жа газэты нехта „Валынец“, перадаючы зьмест даволі лагоднай стацьці польскай газэты „Wołyń“, полемізуючай з соймавай прамовай украінскага пасла Левіцкага, іранізуе: „Як прыемна чытаць так дэлікатна напісаную стацьцю. Мы-ж і ня думаем абвінавачваць украінцаў у дэструкцыйнай працы. Што вы? Мы не гаворым, што яны кідаюць бомбы ці страляюць у нашых міністраў, о, не! Але, толькі, бачыце, хопіць ім павярнуцца, як бомбы, так сказаць, самі ўзрываюцца, такая, бачыце, атмосфэра.

Так, што і казаць, атмосфэра цяжкая! Калі і лятучкі нелегальныя самі-сабой друкуюцца і разлятаюцца па усёй Польшчы, калі антыдзяржаўныя плякаты самі сабой вывешваюцца на кірмашах, калі зьнекуль самі сабою, як мыльныя пухіры, ўсюды ўзьнікаюць працэсы розных ОУВ, ОУН, КПЗУ,... то сапраўды ўсялякія сумлівы адносна атмосфэры ня маюць месца“.

А некалькі радкоў перад гэтым той самы аўтар пісаў: Расейскаму тэатру дарога на Валыні зачынена, а Украінскі атрымоўвае субсыдыю і можа сваю „Наталку Палтаўку“ ці „Запарожца за Дунаем“ ставіць бесканечны лік разоў“. Зьмест гэтага ўсяго ясны: „Вось мы, бедныя расейцы, і бомб ня кідаем, і шыб у школах польскіх ня б‘ем, і лятучак нелегальных ня друкуем, і наагул такія „прожондовыя“ і „ультралёяльныя“, а нічога ня маем, а Украінцы столькі вам клопату прыносяць, і „атмосфэра ў іх цяжкая“, а вы ім і тэатр, і субсыдыю!“

Ясна, для „меншасьці“ больш было-б прызваіта цешыцца, калі іншая меншасьць нешта здабывае, а не жаліцца на гэта і заздросна злаваць, але добра ўжо, хаця тое, што „Русское Слово“ не гаворыць проста:

„Або дайце нам тое, што далі украінцам, або адбярэце ад іх гэта, калі яны гэтага ня вартыя“.

Аб барацьбе расейцаў з украінізацыяй царквы пагаворым калі небудзь пазьней, цяпер-жа разважым, якое становішча мы, беларусы, павінны заняць адносна украінска-расейскай спрэчкі.

Зразумела, што ўсе нашыя сымпатыі па старане Украінцаў, але ў сучасны мамэнт, мы нічым памагчы ім ня можам, ды й яны нашай помачы ня просяць і не патрэбуюць.

З другога боку, не хацелі-б сварыцца з расейцамі дзеля таго, што як дагэтуль віленскае, расейскае грамадзянства рэдка калі выяўляла да Беларусаў сваю варожасьць.

Але апошнімі часамі гэтыя, даволі згодныя, адносіны могуць папсавацца. Спрычыніцца да гэтага могуць дзьве рэчы: з аднаго боку патрэба беларусізацыі царквы, якую Беларусы добра зразумелі, а на якую Расейцы заглядаюцца варожа, з другога боку, акцыя СРМО (Союз Русских меньшинственных Организацій), які віленскае расейскае грамадзянства хоча ўцягнуць да працы на вёсцы сярод беларускага народу.

Калі расейскае віленскае грамадзянства на такую русыфікатарскую акцыю пойдзе, дык зразумела, што спаткаецца з нашага боку з найвялікшым адпорам і можа спаткаць і на нашых, дасюль так спакойных землях тое, што спаткала расейцаў на Украіне.

З царкоўнага жыцьця.

Епархіяльны З'езд. 26-28 сьнежня 1934 г. адбыўся ў Вільні Епархіяльны З'езд благачынных пад старшыствам Арх. Хвядоса. На заступніка старшыні быў выбраны сьвяшч. Васілеўскі, а на сэкратара а. Іван Кушнер (беларус) З'езд быў падзелены на 3 камісіі — фінансавую, місіянерскую і агульных справаў.

Фінансавай камісіяй былі між іншымі вынесены наступныя пастановы: 1) памяншэньне агульнага бюджэту Епархіі на 20% і 2) скрэсьлены залеглыя падаткі з найбяднейшых цэркваў. Місіянерская камісія нічога новага не сказала, бо-ж дакладчык па гэнаму пытаньню, ведамы „Валынскі герой", сьвяшч. Рагальскі шаблённа далажыў, што ёсьць у Польшчы розныя сэкты. Шкада, што а. Рагальскі не заўважыў, што на'т сектанты ўжо аддаўна працуюць сярод беларусаў—выключна пабеларуску, а не так як ён —парасейску. Можа таму якраз й пашыраюцца ў нас сэкты, што мы маем такіх місіянераў. Найлепш напісаўся старшыня камісіі агульных справаў браслаўскі протоіерэй Васілеўскі. Ён прывёз з сабой ужо гатовыя пастановы камісіі, выклікаўшыя вялікую буру сярод сяброў зьезду. Самыя цікавыя з іх: 1) пазбавіць псаломшчыкаў усіх правоў на 10 гадоў, зрабіць іх, так сказаць, слугамі сьвяшчэньнікаў і толькі вярнуць правы тым псаломшчыкам, якія ў працягу 10 гадоў ня ў чым ня будуць пярэчыць сваім настаяцелям; 2) адабраць ад удоў і сірот трохгэктаравыя зямельныя ўчасткі, вызначаныя архіерэям з царкоўнае зямлі для іх матэр'яльнага падтрыманьня ды пазносіць іх хаты з гэтых участкаў; 3) у мэтах царкоўнага сунакою абавязкава трымацца старога парадку пры прамовах да верных у царкве і пры выкладаньні рэлігіі ў школе. Апошняя рэзалюцыя камісіі ня паддавалася дыскусыі, а проста а. Васілеўскі абвесьціў зьезду, што яна прынята аднагалосна і выйшаў з салі паседжаньня. Гэты спосаб прыняцьця рэзалюцыі, а так сама адмова а. Васілеўскага паддаць дыскусыі просьбу аднаго з благачынных, аб пастанове зьезду, выдаць як можна хутчэй беларускія падручнікі па рэлігіі, змусілі беларускую частку сяброў зьезду зьвярнуцца да Яго Найасьвяшчонства з просьбай паддаць дыскусыі апошнія пытаньні. Атрымаўшы дазвол, адзін сьвяшчэньнік беларус ад імя беларускае часткі зьезду выказаў пратэст проціў старых парадкаў, як вельмі шкодных для рэлігійнага ўзгадаваньня беларускага народу, зазначыўшы, што прапаведзь у расейскай мове можа зразумець толькі старэйшае пакаленьне беларускага народу, якое яшчэ вучылася ў расейскай школе, а маладое пакаленьне, пазбаўленае магчымасьці слухаць слова Божае ў роднай мове, лёгка можа адхіліцца ад праваслаўнае веры ў сэкты ці наагул ад рэлігіі, што ў сапраўднасьці і наглядаецца. Выкладаньне рэлігіі бяз падручнікаў дае вынікі на 50 проц. меншыя, і дзеля гэтага прамоўца прасіў зьезд пастанову аб старых парадках адкінуць і вынясьці пастанову аб прапаведзях для беларускага народу пабеларуску і аб надрукаваньні для беларускіх дзяцей падручнікаў рэлігіі ў роднай мове. Другому сьвяшчэньніку беларусу гаварыць на гэту тэму а. Васілеўскі забараніў.

Горача вітаем нашых сьвяшчэньнікаў беларусаў, якія так адважна баранілі правы праваслаўнага беларускага народу у царкве і верым, што наступны з'езд, пазбаўлены чорнасоценнага расейскага элемэнту, правядзе ў жыцьцё найэлемэнтарнейшыя патрэбы праваслаўных беларусаў. *М—к.*

Пашырайце нашу газэту.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

— У суботу, 12 студзеня 1935 году адбудзецца першае выступленьне беларускага тэатру, арганізаванага вядомым драматургам Фр. Аляхновічам. Прадстаўленьне адбудзецца ў салі Консэрваторыі (Конская вул. № 1). У праграму ўвойдзе: 1. „Птушка шчасьця",—опэрэтка ў 3-х актах Фр. Аляхновіча; 2. „У зімовы вечар"—драма ў 1 акце Э. Ожэжковай. Пачатак а гадз. 8 увечары. Білеты можна дастаць у гр. Фр. Аляхновіча (Віленская вул. 10, кв. 26), у дзень спэктакля ў касе Консэрваторыі.

— *Л. Мэнке ўцёк з Масквы.* З вялікімі прыгодамі праз Фінляндыю, ў першай палавіне сьнежня 1934 году, уцёк з Масквы разам з жонкаю Лявон Мэнке, які ў часе Грамады выказваў вялікія сымпатыі да бальшавікоў і ў 1929 годзе выехаў у Саветы.

— *Прыняцьце доктарскай прысягі.* Беларусы студэнты мэдыцыны Віл. Унів.: А. Гічанянка, Л. Варанавічанка, Ф. Леўша, Я. Малецкі і І. Яцкевіч, сьвежа здабыўшыя абсолюторыюм, у канцы сьнежня мін. г. прынялі доктарскую прысягу. А. Гічанянка і І. Яцкевіч зьяўляюцца б. вучнямі Віл. Беларускай Гімназіі.

— *Кніжка да багаслужэньня.* Выйшла з друку другое выданьне кніжкі да багаслужэньня для беларусаў-каталікаў пад назовам „Голас душы". На патрэбны дзеля гэтага дазвол ад каталіцкіх дух уладаў трэба было чакаць нешта два гады.

— *Беларускія кніжкі царк.-славян. літэрамі.* Апошні благачыніцкі зьезд прав. духавенства ў Вільні пастанавіў, каб на будучыню бел. царкоўныя кніжкі для дзяцей пачаткавых школаў часткова выдаваліся і ў беларускай мове, аднак каб усе былі пісаныя царкоўна-славянскімі літэрамі.

Заграніцай.

✕ Міністэрства пошт **Чэхаславаччыны** забараніла распаўсюджваньне пісьмаў і паштовых пасылкаў, на вокладцы каторых нарысованы гакенкрэйц або напісаны словы: „Хай жыве Гітлер!" Адначасна ўрад Чэхаславаччыны забараніў выдаваць якія-небудзь дадзеныя аб „арыйскім" ці „не — арыйскім" паходжаньні тых ці іншых асоб.

✕ У апошнія часы **з СССР** пачалі ўцякаць **японскія камуністы**. Між іншым ўцёк Кумачайі Дайдзіў, які ў працягу некалькі гадоў працваў у комінтэрне. Японскія ўлады ўсіх былых камуністаў цягнуць да адказнасьці на аснове закону аб абароне публічнага парадку.

✕ Як даносяць, **пэрсідзкі ўрад** пастанавіў зьмяніць назоў „Пэрсія" на „Іран".

Іран—старадаўні назоў Пэрсіі. Зьмена гэта сьведчыць аб тым, што ў Пэрсіі, таксама як і ў Турцыі і наагул на Далёкім Усходзе, пануе тэндэнцыя пазбывацца назоваў, якія паўсталі ў пазьнейшых эпохах, а часткова пад эўрапейскім уплывам.

✕ Паводле вестак з Масквы, на **Крыме** пануе голад, ня меншы чымсь у 1921 годзе.

У раёне **Еўпаторыі**, дзе гуртуюцца жыдоўскія калгазы і на паўднёвым прыбярэжжы, дзе пражывае татарская люднасьць, голад даслоўна косіць жыхароў.

Урад адабраў прадукты, якія зьяўляюцца падставай быту насельніцтва, не даючы ў замен збожжа

✕ Гітлероўская **Нямеччына** што раз болей агранічвае доступ кабетам у вышэйшыя школы, змушаючы іх займацца працай у хатняй гаспадарцы. І гэтак на 10.540 кабет, якія атрымалі ў мінулым годзе матуры, толькі 1.040 прыняты ў вышэйшыя школы. Кожны унівэрсытэцкі факультэт мае агранічаны лік месцаў, прызначаных студэнткам. Найбольш кабет прыймаець хімічны факультэт, бо мае права прыняць аж 80 студэнтак.

✕ У вёсцы Тралесін, каля **Менску**, знойдзен гліняны жбанок з манэтамі XVII стагодзьдзя. Большасьць манэт польскія, але ёсьць таксама і нямецкія, гішпанскія і маскоўскія.

Настроі у Гітлераускай Нямеччыне.

Як пішуць заграніччныя газэты, апошнім часам у палітычным жыцьці Нямеччыны адбыліся шмат якія ўнутраныя падзеі, вартыя ўвагі.

Падзеі гэтыя, хоць і невялікія самі па сабе, узятыя кожная асобна, у цэласьці, аднак-жа, сьведчаць аб унутранай працы здольнага народу, які стаіць на парозе новых зваротаў у сваім лёсе.

Добра паінфармованы корэспондэнт рыскае газэты „Сегодня" А. Ізгоеў піша, што на першы плян з гэтых новых фактаў унутранага жыцьця Нямеччыны трэба паставіць хіба што поўную адстаўку Фэдэра ды арышт сілезкага „гэнерал-губернатара" Гэльмута Брюкнэра. Абодва яны займалі вельмі важныя месцы ў нацыяналь-соцыялістычнай партыі. Фэдэр — аўтор яе праграмы. Гэта ён выкаваў тую зброю, якою нацыяналь-соцыялісты спрытна карысталіся ў сваёй барацьбе з соцыяль-дэмакратыяй.

Няварта разважаць аб тэорэтычных заслугах Фэдэра ў выкладзе ролі проценту. Наўрад ці гэтыя заслугі прызнаюць за ім гісторыкі палітычнае эканоміі. Пэўным ёсьць адно: у цяперашні час кіраўнікі нацыяналь-соцыялістычнае партыі перашлі на пазыцыю крытыкаў Фэдэра. Практычная немагчымасьць зьдзейсьніць фэдэраўскую ідэю „вызваленьня нямецкага народу з рабства процанту" перастала зьяўляцца для іх сілаю нацыяналь-соцыялістычнага тэорэтыка.

Зараз-жа, пасьля прыходу нацыяналь-соцыялістаў да ўлады, Фэдэр быў пастаўлены на месца, даваўшае яму права кіраваць і кантраляваць усю эканамічную палітыку новае ўлады, а паміж іншым кіраваць і „унутранаю колёнізацыяй", г. зн. перадзелам зямлі ў Нямеччыне. Але ўсяго толькі за які-небудзь месяц, спачатку міністр гаспадаркі Шмідт, а пасьля аканчальна Шахт, ухіліў усякі ўплыў Фэдэра на бег нямецкага эканамічнага жыцьця. Заставаліся толькі „тэорэтычныя" працы аб унутранай колёнізацыі. Але і ім палажылі канец рашучыя заявы кіраўнікоў рэйхсвэру, узяўшых пад сваю абарону сярэдняе і буйнае земляўладаньне прускіх юнкераў.

Гэтак скончылася палітычная кар'ера бацькі нацыяналь-соцыялістычнае эканамічнае праграмы, пайшоўшай у архівы гісторыі сьледам за тым, хто яе стварыў.

Звальненьне ў адстаўку і арышт сілезкага павадыра партыі Брюкнера, чалавека рашучага і заслужанага перад партыяй, здарэньне таго-ж самага парадку, што і адстаўка Фэдэра.

Гэта — апэрацыя адсячэньня левага „соцыялістычнага" крыла партыі, якое зрабілася цяжкавым і нязручным.

Па форме і папярэдзіўшых арышт Брюкнэра азнаках, здарэньне, гетае крыху болей прыпамінае падзеі 30-га чэрвеня 1934 г. (забойства капітана Рэма і інш. — Рэд.).

Брюкнер быў блізкім да Рэма і Эрнста і не паслаў павіншавальнае телеграмы пасьля іхняга расстрэлу. З апублікованага нядаўна ў „Тан" пісьма Эрнста да аднаго з сваіх прыхільнікаў відаць, што Рэм загінуў, калі, апіраючыся на партыйных штурмавікоў, задумаў сур'ёзна узяцца за стварэньне асобнай ад рэйхсвэру нацыяналь-соцыялістычнае арміі. Упадак Брюкнера — адзін з водгукаў гэтае барацьбы, што ўжо завяршылася перамогаю рэйхсвэру. Другім яе водгукам зьяўляюцца паліцэйскія мерапрыемствы. Яны маюць асаблівае значэньне і таму, што 140.000 паліцыянтаў у Нямеччыне складаюць сур'ёзную вайсковую сілу. Судзячы па словах начальніка нямецкае паліцыі гэн. Курта Далюге, у каманднымскладзе паліцыі робіцца крутая чыстка. Пад канец студня 1934 году звольнена больш як 44 проценты паліцэйскіх афіцэраў. Ведама што працэс чысткі ў студні ня скончыўся. У Прусіі на 80 тысяч паліцыянтаў дзесяць тысяч належаць да ўрадовае партыі.

Сур'ёзныя падзеі адбыліся і падрыхтоўваюцца на „рэлігійным фронце", вялізарнае значэньне якога гітлераўцы разумеюць ясьней за камуністаў. Па істоце сваё ідэолёгіі нацыяналь-соцыялізм — рух, ведама што, бязбожніцкі. Але партыйная вяршынка высока цэніць сілу пазытыўных царкоўных арганізацыяў. Праўда, што ў той-жа самы час улада патрымлівае і новапаганскі рух. З другога боку яна вымагае ад рэлігійных культаў поўнае адмовы ад усякае самастойнасьці. Для каталіцтва гэта азначае замах на ўладу Папы, чаго яно за шматгадовае сваё істнаваньне ніколі не дапушчала. Вельмі глыбокі конфлікт з каталіцтвам знаходзіцца пакуль што ў затаеным стане, таму што баяцца завастрэньнем яго пашкодзіць рэзультату саарскага плебісцыту.

Ад пратестантаў нацыяналь-соцыялісты патрэбавалі, перш за ўсе, злучэньня 28 цэркваў Нямеччыны ў адзіную дзяржаўную царкву (культ), кіраваную епіскапам Мюльлерам. Але ён узяўся за справу гэтак крута і неасьцярожна, што выклікаў духоўны раскол, справіцца з якім аказалася ня так ужо і лёгка. І тут, пэўна-ж, дзейнічае нежаданьне ўжываць *рашучыя меры да саарскага плебісцыту.*

Міністар ўнутраных справаў Фрык у апошняй сваёй прамове прызнаў, што „царкоўнае кіраўніцтва дзейнічала вельмі груба і часам прымала незаконныя меры, а гэта выклікала рэакцыю." Гэтым тлумачыцца звальненьне незаконна арыштованых пастараў, спыненьне тэндэнцыйных безасноўных працэсаў проці епіскапаў, абвінавачваных у растратах і г. д.

— Дзяржава, — сказаў Фрык, — ані ня думае мяшацца ў рэлігійныя справы, але ёсьць прычыны думаць, што пад пакровам хрысьціянскіх вымаганьняў хаваюцца featureознага роду варожыя рэжыму элемэнты, якія стараюцца падрыхтаваць на гэтым грунце труднасьці Трэцяму Рэйху.

Калі задумацца над гэтымі словамі, дык будзе ясным, што ад хрысьціянскага культу, пабудованага на аснове ўсечалавецтва, культу, які ня знае „ні эльліна ні юдэя", прапаведуе любоў і міласердзе, вымагаюць падтрыманьня расавае і нацыянальнае вынятковасьці. Ці магчыма гэта? Ці не пагражае гэта налажэньнем на сумленьне верных гэткага цяжару, вытрымаць якога яно ня зможа?

— Круцяцца крыльля, труцца жарнавікі, — піша А. Ізгоеў, — у галіне соцыяльнай яны ўжо перацерлі на дробную муку ўсе соцыялістычныя спробы новапрыйшоўшых. Нямецкае армія стала на варце соцыяльнага будынку, не дапушчаючы да яго зруйнаваньня і рэстаўруючы вынятыя каменьні.

Шмат трудней і складаней выглядае справа ў духоўнай галіне. Там усё яшчэ руху нацыяналь-соцыялізму нямецкі народ ня можа проціпаставіць нічога позытыўнага імагутнага.

Навучайце сваіх дзяцей чытаць і пісаць пабеларуску!

Калі скончыцца крызыс?

На гэтае цікавае пытаньне супрацоўнік аднае францускае газэты пастараўся дабіцца адказу ад вядомае „прарочыцы“ п. Мальнацi, якая пражывае ў Парыжы і карыстаецца славаю, зацямніўшаю славу ўсіх канкурэнтак яе па фаху.

Мадам Мальнаці дакладна расказала, што будзе ня толькі ў 1935, але і ў 1937 годзе.

Крызыс мае скончыцца ў 1935 годзе. У сакавіку-красавіку месяцы справы дасягнуць абаротаў, якія існавалі 5-6 гадоў назад... У вялікім ліку зьявяцца грошы.

Ня гледзячы на вострыя замежныя конфлікты і нават мобілізацыю, вайны ня будзе. Найбліжэйшая вайна, у якую будзе ўцягнена і Францыя, здарыцца праз 60 гадоў.

А вясною адбудзецца зьмена ладу ў Францыі, але спакойна. Рэспубліка застанецца. Праз сем гадоў яна заменіцца на монархію.

Будзе зроблены вялізарнае важнасьці вынаход. Людзі навучацца лячыць дзьве цяжкія хваробы, у тым ліку і рак. Навуковы вынаход і працы двух вучоных — мужа і жонкі — памогуць палепшаньню абычаяў.

Прыблізна праз два тыдні і ў кожным выпадку не пазьней, як праз два месяцы, будзе забіты бомбаю адзін выдатны дзяржаўны дзеяч, аб якім апошнім часам гэтак шмат гавораць. Яго заб'е студэнт-брунэт, італьянец або паляк.

Гэта разважаньні варажбіткі. А вось што публікуюць на тэму аб крызысе амэрыканскія газэты. Журналісты зьвярнуліся да вядомага мільянэра Гэнры Форда з пытаньнем, што ён думае аб цяперашнім эканамічным палажэньні?

Форд адказаў: — Зусім недарэчная справа—бароцца з крызысам парлямэнцкімі спосабамі. Запраўдныя сусьветныя рэвалюцыі адбываюцца ў лябараторыях. У 1874-78 г.г. сьвет таксама быў ахоплены крызысам і ў гэты самы час Эдісон канчаў у сваёй лябараторыі выраб тэлефону. У 1893 годзе ізноў ударыў страшэнны крызыс,—якраз я тады паёхаў на адзін сход, дзе мела разглядацца пытаньне аб крызысе, на маім першым самаходзе. Скажэце шчыра,—ці вы помніце гэтыя крызысы? Ведама, што не. Але вы запальваеце электрычнае сьвятло, гаворыце праз тэлефон і езьдзіце самаходам. А хто-ж зрабіў гэту праўдзівую рэвалюцыю на сьвеце? Палітыкі? Не — вынаходцы. Задача дзяржавы ў тым, каб падтрымаць і рацыянальна выкарыстоўваць вынаходы. Гэта лепш, як уводзіць абмежаваньні і нармованыя цэны.

Нашая мэта ў тым, каб скасаваць безработцьце і забясьпечыць жыхароў стравою.

Безработцьце можна скасаваць толькі павялічэньнем прадукцыйнасьці. Раней я выпушчаў з сваіх фабрыкаў самаход з 3000 асобных часьцей — на гэта мне быў патрэбны азначаны лік работнікаў. Каб прысьпяшыць прадукцыю, я павінен быў яшчэ больш падзяліць працу і павялічыць лік асобных часьцей. У сучасным самаходзе іх ужо 15 тысяч. Да чаго гэта прывяло? Да таго, што лік работнікаў пабольшаў у пяць разоў. Чым больш сконцэнтраваная і павялічаная прадукцыя, тым таньнейшы выпушчаны тавар. Пры маёй сыстэме я магу плаціць больш высокую плату за работніцкую працу, увясьці 5-дзённы рабочы тыдзень і даць сваім работнікам права браць удзел у прыбытках. Мае работнікі маюць магчымасьць самі купляць сабе самаходы. На ўсё гэта непатрэбна было ўмяшаньне парлямэнту, а толькі добрая воля і тэхнічная творчасьць. Цяпер мае супрацоўнікі сядзяць у лябараторыі над вытварам сынтэтычнага малака. Нашыя пробы ўжо далі позытыўныя рэзультаты. Калі краіна наша атрымае гэтае малако па вельмі нізкіх цэнах, калі проблема кармленьня дзяцей будзе гэткім спосабам вырашана, дык надыйдзе новая эпоха, пасьледзтвы якое перавышаць тыя зьмены, якія прынёс сьвету матор.

— Яшчэ вельмі нядаўна скэптыкі сьмяяліся з бяздротнага тэлефону—ну і што-ж, хай яны цяпер сьмяюцца і з новых хімічных вынаходаў,—закончыў сваю гутарку Форд.

Перанасяленьне вёскі у Польшчы.

Месячнік „Robotnik Ekonomista“ апублікаваў нядаўна цікавы артыкул д-ра Б. Дэдэркі, які даказвае, што вёска ў Польшчы заселена куды гусьцей, як у большасьці эўропэйскіх дзяржаваў.

Аўтор піша, што ў Польшчы на 100 гэктараў ужытковае зямлі ёсьць 79 земляробаў (на 1 кв. кілёмэтр у Польшчы прыпадае 84 чал.).

Ня лічачы Эгіпту і Індыі, ніводная краіна ня мае гэткага густога вясковага жыхарства, як Польшча.

Найгусьцей заселеныя ў Эўропе краіны—Бэльгія і Голяндыя — для сельскае гаспадаркі выкарыстоўваюць толькі 40-45 процантаў рабочых рук. Данія на 100 гэкт. ужытковае зямлі займае ў тры разы менш рабочых рук, як Польшча. Нямеччына, Чэхаславакія, Аўстрыя і Вэнгрыя, ня гледзячы на болей значную прадукцыйнасьць, — займаюць на 30-40 процантаў менш рабочых рук у сельскай гаспадарцы, як Польшча.

Цікавыя таксама і лічбы аб сельска-гаспадарчай прадукцыі. У Голяндыі ўся прадукцыя сельскае гаспадаркі ацэньвалася ў 1928 годзе на 168.000 злотых, а ў 1930 годзе на 145.000 злотых на 100 гэктараў. Для Польшчы адпаведная лічба не перавышае 35.000 зл. На аднаго земляроба ў Голяндыі выходзіць па 5.400 злотых, а ў Польшчы 738 злотых. З гэтага відаць, што ў Голяндыі прадукцыя са 100 гэктараў у чатыры разы вышэйшая, як у Польшчы. Адсюль вывад, што большы лік асобаў, занятых сельска-гаспадарчаю прадукцыяй, зусім не вядзе да павялічэньня прадукцыі.

Варта заўважыць, што перанасяленьне вёскі ў Польшчы дае розныя лічбы па асобных ваяводзтвах. Найбольш перанаселенымі зьяўляюцца паўдзённыя ваяводзтвы, у якіх лік асобаў, занятых сельска-гаспадарчаю прадукцыяй дасягае 74 чалавек на 100 гэктараў. Пазнанскае і Паморскае ваяводзтвы даюць 26 чалавек, або ў 2,8 разоў менш, як ваяводзтвы ў Галіцыі. Ня гледзячы на гэта, сельска-гаспадарчая прадукцыя ў Галіцыі значна меншая, як у заходніх ваяводзтвах.

Нарэшце, трэба яшчэ зазначыць, што за апошнія 10 гадоў вёска ў Польшчы, дзякуючы натуральнаму прыросту, значна пабольшыла сваё насельніцтва і ні гарады ні эміграцыя не забралі гэтае лішкі жыхароў.

Беларуская легэнда.

Калі на небе заясьнела магутным і асьляпляючым блескам Віфлеемская зорка, якая сваім зьяўленьнем кранула не адзін народ, яе сьвятло даляцела і да бедных сяліб—Крывіча, Дрыгвіча, і Радзіміча. Першы з іх нішчыў лясы пад ворную зямлю на абшарах будучага Полацкага княства; другі—паляваў з якойсьці першабытнай дзідай на розную зьвярыну, якую давала паўсоннае Палесьсе; а трэці—цягаўся па разьлеглых смаленскіх раўнінах. Калі заясьнела яркая і прыгожая зорка, штосьць кранула іх струны паганскай душы. Зацікавіла іх гэта нязвычайнае зьявішча. Мала здольныя да далёкіх падарожжаў, як і іх патомкі, аднак пастанавілі выправіцца ў сьвет, каб чаго давецца ад людзей. А наўсякі выпадак, каб і сябе не асьмяяць і сваім хатам не зрабіць падрыву, узялі з сабой такія-сякія падаркі. Крывіч запхнуў за пазуху некалькі локцяў найцянейшага палатна і рознакаляровы пояс; Дрыгвіч — напоўніў жбанок залацістым мёдам, якога хапала ў лясных борцях; пад паху скруціў скуру з барчыстага мядзьведзя, а за пояс заткнуў новыя лапці. А Радзіміч узяў вышываны ручнік, некалькі жменяў сушаных яблыкаў і грушак, а таксама дуду.

Глухімі лясамі,ледзь прыкметнымі сьцежкамі дабрылі яны да шырокага гасьцінца і вельмі зьдзівіліся, ўбачыўшы сябе; бо кожны з іх думаў, што толькі ён адзін ёсьць на сьвеце. Вось тут яны пазнаёміліся і ў далейшую дарогу пайшлі разам.

Доўга яны ішлі, доўга, аж нарэшце прыйшлі да незнанага места Віфлеема, а на яго прадмесьці ўбачылі шопу, з каторай толькі што выйшлі багатыя каралі.

Вельмі дарагія скарбы ляжалі каля жолаба, ў каторым знаходзілася на пляцёнцы з саломы вельмі прыгожае Дзіцятка, не зьвяртаючае ніякай увагі на дарагія падаркі каралёў.

Нясьмелыя нашыя падарожнікі падыйшлі да жолаба, нізка пакланіліся і з пасьпехам пачалі раскладаць свае скромныя гасьцінцы, але раптам зрабілася ім сорамна, калі ўбачылі дарагія падаркі каралёў. Аднак-жа зрабілася дзіва: бо вось Божае Дзіцятка працягнула ручку да каляровага пояса, а другую да дуды і радасна пачало сьмяяцца. Заўважыла гэта і Маці, прыгожасьці якой дзівіліся падарожныя, і выцягваючы да іх рукі сказала:

— Мае вы беларусыя госьці (дзеля таго, што прыбылыя былі ў белым адзеньні і мелі ясныя валасы), шчыра вам дзякую за гасьцінец, які паходзіць ад шчырага сэрца і ад мазольнай рукі. Кажу вам, што не загінуць на вашай зямлі—ані лён залацісты, ані шоўкавая воўна, ані бурштыновы мядок. Ваша душа будзе чыстай, як белае палаценца, жыцьцё так прыгожым, як гэты пояс, а салодкім, як гэты мядок і вясёлым, як гэта дуда“.

Адыйшлі з радасьцяй тры падарожнікі, бяручы з сабой на памятку па жменьцы сена, на каторым ляжала Дзіцятка.

Падаў *М. Ш.*

Пэрсідзкая казка

Калісь, вельмі даўно, жыў і кіраваў Пэрсіяю прамудры султан Гарун-Аль-Рашыд, якога ўсе яго падданыя яшчэ пры жыцьці звалі Справядлівым.

Штодня да яго раскошнага залатога палацу сходзіліся ўсе, каму патрэбен быў суд і справядлівая рада, і нікога не адпушчаў мудры ўладар бяз рады, падмогі і справядлівага рашэньня, бо ўсе для яго былі, як родныя дзеці: і багаты, і бедны, і найвышэйшы паша, і найпрасьцейшы хлебароб.

Вось-жа, каб не здавацца на нясумленных райцаў, каб сваімі ўласнымі вачыма пабачыць, як жыве яго народ, мудры султан часта выходзіў з свайго залатога палацу і, пераапранены ў звычайную мяшчанскую вопратку, маршаваў пяхтом па вёсках і местах свае дзяржавы, адведваў і багатых, і бедных, і вяльможных, і простых.

У часе аднае з гэткіх падарожжаў сустрэўся мудры султан за местам з страшным зьявішчам. На полі, у сьмярдзючай яме, куды вывозіўся гной, гнязьдзілася цэлая дружына—муж з жонкаю і некалькі малых дзяцей. Былі яны голыя, галодныя і да таго яшчэ і хворыя; паршывы сабака — адзіны прыяцель няшчаснае дружыны — залізваў малому дзіцяці гнойныя раны на целе.

Спыніўся нярухома добры султан, і сьлёзы паказаліся з яго вачэй, бачачы гэткае паніжэньне, сьмяротныя злыдні, нялюдзкую адзіноту.

Падыйшоў да гнойнае ямы і ласкава спытаўся:

Ці ня маеце страхі над галавою, што гніеце тут з малымі дзеткамі?

— Не, ня маем, дастойны пане... — адказаў жабрак. — Наша хата праданая, бо ня мелі чым заплаціць строгаму крэдытару.

— Але ці-ж ня маеце прыяцялёў, каб памаглі вам у ліхую часіну?

— Ня мала было ў нас прыяцялёў, дастойны пане, калі ў нас былі яшчэ грошы і хапала нам на частаваньне прыяцялёў... А цяпер для беднага толькі сьмерць — прыяцель!..

Схіліў мудрую галаву султан і ціха сказаў:

— Ідзі, чалавеча, яшчэ сягоньня да Аль-Гары-Бэя, што адмініструе над сталіцаю, і скажы, што незнаёмы *Справядлівы* загадаў выдзяліць табе 10 дзесяцін зямлі, дзе ты мог-бы працаваць, і хату, дзе мог-бы схавацца ад дажджу ды холаду.

Упаў тады жабрак на зямлю і тройчы багаславіў Бога: „*Ла ілла іль Алла!* — Няма Бога, апрача Бога“.

Мінуў год.

Ізноў выйшаў Гарун-Аль-Рашыд у сьвет.

У апошнюю хвіліну.

× Як даведваемся, рада міністраў *Латвіі* выдала праэкт закону аб дзяржаўнай мове. Згодна з гэтым законам, дзяржаўнай мовай зьяўляецца латвійская. Абавязвае яна ў войску, ува ўсіх дзяржаўных установах і праўна-публічных інстытуцыях.

Чужая мова дапушчаецца на зачыненых сходах, у гандлю, рэлігійных абрадах і школах. У іншых выпадках, на ўжываньне чужой мовы, трэба атрымаць дазвол ад міністра ўнутраных спраў або адміністрацыйнага органу.

Непадпарадкаваньне языковаму закону будзе карацца арыштам да 3 месяцаў або штрафам да 1000 латаў.

× „Таймсу“ даносяць з Пешэвара аб сьмерці ўдавы Магамэда Азам Хана, якая пражыла 118 гадоў. Ад хвіліны сьмерці яе мужа, яна была сьведкаю таго, як на афганістанскім пасадзе зьмяніліся 10 эміраў.

Паштовая скрынка.

Атрымана падпіска на „Родны Край“

1) Алешкевіч П., п. Язна — 1 зл. 20 гр. 5) Шэйбак І., п. Навагельня — 1.50 гр. 3) Чэчотка В., п. Турэц—1.20 гр. 4) Чурыла Я., п. Гародзей—3 зл. 5) Варфаламееў М., п. Тумілавічы—3.50 гр. 5) Попка Ю., п. Пружана—1.20 гр. 7) Скавародка С., п. Леонполь—30 гр. 8) Чэрнік К., п. Любча н./Н.—2.50 гр. 9) Босько Ц., п. Бакшты—1.20 гр. 10) Герасімовіч В., п. Азёры—1 зл. 11) Жураўскі Я., Несьвіж—1.20 гр. 12) Сакол А., п. Ракаў к. Аляхновічаў—1.60 гр. 13) Ліхута М., п. Гарадышча к. Баранавічаў—2 зл. 14) Пятрусэвіч А., Маладэчна—60 гр. 15) Кавальчук Д., п. Грыцэвічы—1 зл. 16) Вышэмірскі І., п. Мядзёл—1.60 гр. 17) Лежань М., п. Цырынь—1 зл. 18) Яйсон Г., п. Мікалаеў к. Дзісны—2 зл. 19) Протас К., п. Лужкі—3 зл. 20) Мароз А., п. Турэц—2.75 гр. 21) Гіль І., п. Гарадышча к. Баранавічаў—3.50 гр. 22) Буглак І., п. Дэрэўна к. Слоніма—1.60 гр. 23) Томчук Г., п. Боцькі—1.20 гр. 24) Леўковіч Г., п. Слонім—3 зл. 25) Сьв. Касьценчык, п. Залесьсе к. Смаргоняў—50 гр. 26) Вернякоўскі Т., Вільня—1 зл.

Рэдактар: М. СІНЯЎСКІ. Выдавец: ТБА. Друк. Я. Левіна Вільня, Нямецкая вул. 22.